

Неурядові організації – запорука ефективної державної політики

Неодмінною умовою становлення демократичних держав і формування націй у тій частині світу, яку ми вважаємо найбільш розвиненою та на яку сьогодні орієнтуємося, було становлення і розгортання системи суспільних інститутів, що утворюють громадянське суспільство. Сьогодні громадянське суспільство в будь-якій країні формується за умов активної позиції громади та її конструктивної співпраці з владними структурами. У цьому процесі важливу роль відіграють недержавні неприбуткові організації, які часто є ініціаторами впровадження ефективних методів соціального захисту різноманітних верств населення.

У сучасному світі, незважаючи на всі його здобутки, існує велика кількість соціальних

проблем, подолати які самотужки, без допомоги неурядових громадських організацій, сьогодні була б неспроможна жодна держава світу. Залучення громадських організацій до вирішення соціальних проблем – світова практика. Саме через громадські об'єднання, громадсько-політичні рухи, політичні партії до активної державотворчої діяльності залучаються широкі верстви населення, реалізуються й захищаються політичні та економічні інтереси тієї чи іншої частини суспільства. Вони є формою підтримки зв'язків між громадянським суспільством і державою. Громадські об'єднання не залежать від держави, вони здатні впливати на державні інститути і водночас захищати суспільство від необґрунтованого втручання держави в громадське життя.

Конституція України проголошує, що її громадянин має право на свободу об'єднання в громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та право брати участь в управлінні державними справами.

Конституційні норми, які є нормами прямої дії, отримують свій подальший розвиток та більш детальну регламентацію у відповідних законах. Тривалий час базовим законом, який регулював в Україні громадянську активність, що реалізувалася через громадські об'єднання, діяв прийнятий ще у 1992 р. (з того часу в нього неодноразово вносилися зміни) Закон України «Про об'єднання громадян».

1997 року Україна приєдналася до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Цим українська держава як член Ради Європи з 1995 р. взяла на себе зобов'язання гарантувати право на свободу об'єднання та створити максимально зручні правові й адміністративні умови для заснування, реєстрації і діяльності громадських організацій.

Основні європейські стандарти щодо створення сприятливих умов для розвитку неурядових організацій систематизовані у «Фундаментальних принципах щодо статусу неурядових організацій в Європі», прийнятих у липні 2002 р., а саме:

неурядові організації виникають внаслідок ініціативи індивідуумів чи груп осіб. Саме тому національна юридична і податкова структура, що застосовується до них, повинна дозволяти і заохочувати цю ініціативу; неурядові організації мають право на свободу вираження поглядів;

неурядові організації з правосуб'єктністю повинні мати ті ж самі можливості, які загалом мають й інші юридичні особи, підлягати тим самим адміністративним, цивільним і кримінальним зобов'язанням і санкціям, які взагалі застосовні до них;

будь-яка дія чи бездіяльність урядового органу, що впливає на неурядову організацію, повинна підлягати адміністративному

перегляду і бути відкритою до оскарження у незалежному і неупередженому суді з повною юрисдикцією.

Україна відповідно до своїх міжнародних зобов'язань повинна при розробці національного законодавства також керуватися цими документами.

Неодноразово фіксувалася протягом останніх років потреба удосконалення нормативно-правової бази організацій громадянського суспільства і на рівні документів державної політики.

Невідповідність Закону України «Про об'єднання громадян» європейській Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. та Цивільному кодексу України український уряд визнав ще у 2005 р. та зобов'язався тоді ж перед Радою Європи та Єврокомісією розробити новий закон про громадські організації, що сприятиме розвитку громадянського суспільства в Україні.

Можна констатувати, що чимало норм Закону України «Про об'єднання громадян» суперечили положенням рекомендацій Ради Європи.

22 березня 2012 року у житті вітчизняного громадянського суспільства нарешті сталася подія, яку очікували досить давно. Верховна Рада України схвалила новий базовий закон для громадських організацій.

Закон України «Про громадські об'єднання» визначає громадські організації як добровільне об'єднання фізичних осіб і (або) юридичних осіб приватного права для здійснення і захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів.

Норми закону максимально наближені до відповідних європейських стандартів та відображають більшість вимог, висловлених представниками вітчизняного громадянського суспільства.

Так, зняття обмежень щодо захисту інтересів виключно своїх членів дозволить громадським організаціям ефективніше здійс-

нювати екологічну, просвітню діяльність, надання правової допомоги та інші суспільно корисні види діяльності.

Законом передбачено спрощення державної реєстрації громадських об'єднань; приведення положень з контролю за діяльністю громадських об'єднань до європейських стандартів; спрощення ведення громадською організацією господарської діяльності для реалізації своїх статутних завдань.

Звичайно, в реаліях вітчизняного правового поля не можна очікувати, що норми нового закону запрацюють автоматично. Але безперечно і те, що він значно розширює можливості інститутів громадянського суспільства у порівнянні з попереднім законом, адже зміцнення позицій неурядових організацій – одна з тенденцій у міжнародній діяльності Української держави та якісний канал міжнародного спілкування, який укріплює взаєморозуміння між народами, чим доповнює міждержавний зв'язок.

Громадські організації – невід'ємна складова громадянського суспільства. Вони є добровільними об'єднаннями громадян, що створюються для вирішення громадських проблем та вираження спільних інтересів. У державах розвинутої демократії громадські організації діють в усіх сферах суспільного життя, вносять вагомий внесок в справу загального добробуту і стабільного поступу, є важливим чинником соціального та політичного життя. Здійснюючи свою діяльність на національному та місцевому рівнях, такі організації є ядром «третього сектору». В їх діяльності втілюються дух і сутність громадянського суспільства, а їх мережі пов'язують його в єдине ціле.

Розгалужена система громадських організацій є важливим показником розвитку громадянського суспільства. Враховуючи цей аспект, тут варто зазначити про позитивні тенденції в Україні. Кількість зареєстрованих громадських організацій в Україні з року в рік зростає. Усім зареєстрованим організаціям в Україні притаманні такі ознаки, як не-

урядовий характер, самоуправління, добровільність, некомерційність, неприбутковість і суспільна корисність діяльності. Крім того, характерним є те, що діяльність українських громадських організацій охоплює практично всі сфери суспільного життя.

Важливим аспектом є налагодження ефективного діалогу неурядових організацій та влади. Сьогодні при органах виконавчої влади існують громадські ради. Це консультативно-дорадчі органи, утворені для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики. Тому важливо сприяти розширенню та підвищенню якості роботи таких громадських рад.

Отже, громадські організації є невід'ємною складовою будь-якого демократичного суспільства. Саме в їх діяльності втілюється дух і сутність громадянського суспільства. Від суспільно-політичної активності громадських організацій залежить розвиток громадянського суспільства. Позитивна динаміка збільшення кількості громадських організацій, розширення сфер та видів їх діяльності, спроможності до організаційного розвитку є, звичайно, важливими показниками в розвитку громадянського суспільства в Україні.

Неурядові організації виконують ряд важливих для суспільства функцій – комунікаційну, контрольну, досягнення суспільно значимих благ, сервісну або досягнення соціальної справедливості і функцію кооперації та мобілізації. Тому налагодження тісної співпраці органів державної влади з неурядовими організаціями є запорукою ефективної державної політики під час розбудови громадянського суспільства в Україні.

К. П. Забуга